

Inhoud

EFFECTEN 11
Harold Vanner

MIJN LEVEN 145
Andrew Bevel

EEN GEDENKSCRIFT, HERINNERD 213
Ida Partenza

OPTIES 395
Mildred Bevel

Effecten

Roman

HAROLD VANNER

Omdat hij vanaf zijn geboorte vrijwel elk mogelijk voorrecht had genoten, was een van de weinige privileges die Benjamin Rask was ontzegd dat van een heroïsche opgang. Zijn geschiedenis was er niet een van veerkracht en doorzettingsvermogen, of het relaas van een onbreekbare wil waarmee hij uit weinig meer dan schroot voor zichzelf een gouden toekomst had gesmeed. Blijkens een inscriptie achter in de familiebijbel van de Rasks waren zijn voorvaderen in 1662 van Kopenhagen verhuisd naar Glasgow, waar zij een handel in tabak uit de koloniën waren begonnen. In de daaropvolgende eeuw was het de zaak voor de wind gegaan en had die zich zozeer uitgebreid dat een deel van de familie naar Amerika had moeten emigreren om beter toezicht te kunnen houden op de toeleveranciers en elk aspect van de productie te kunnen controleren. Drie generaties later kocht Benjamins vader, Solomon, al zijn verwanten en externe investeerders uit. Onder zijn eenhoofdige leiding bleef het bedrijf floreren en het duurde niet lang of hij was een van de meest prominente tabakshandelaren aan de

oostkust. Solomon mocht dan zijn voorraad betrekken bij de beste leveranciers van het Amerikaanse continent, maar meer dan in de kwaliteit van zijn handelswaar lag de sleutel tot zijn succes in zijn vermogen een voor de hand liggend feit uit te buiten. Natuurlijk, er zat een epicuristische kant aan tabak, maar de meeste mannen rookten om genoeglijk met andere mannen te kunnen praten. Derhalve bood Solomon Rask niet alleen het puikje aan sigaren, cigarillo's en soorten pijptabak, maar ook (en vooral) een keur aan excellente gesprekken en politieke connecties. Hij steeg naar de top van zijn branche, waar hij zich van een vaste plek wist te verzekeren dankzij zijn sociabel gedrag en de vriendschappen die hij had opgebouwd in de rooksalon, waar hij dikwijls werd aangetroffen terwijl hij een van zijn Figurado's deelde met enkele van zijn meest vooraanstaande klanten, tot wie hij Grover Cleveland, William Zachary Irving en John Pierpont Morgan mocht rekenen.

Op het hoogtepunt van zijn succes had Solomon aan West 17th Street een herenhuis laten bouwen dat net voor Benjamins geboorte af was. Toch werd Solomon maar zelden gesignaleerd in de New Yorkse familieresidentie. Zijn werk voerde hem van de ene plantage naar de andere, en hij was voortdurend bezig rolkamers te controleren of zakenrelaties in Virginia, Noord-Carolina of het Caraïbisch gebied te bezoeken. Hij bezat zelfs een kleine haciënda op Cuba, waar hij ieder jaar het grootste deel van de winter doorbracht. Geruchten omtrent het leven dat hij op dat eiland leidde bevestigden zijn reputatie van avonturier met een hang naar het exotische, wat hem in zijn werk alleen maar voordeel opleverde.

Zijn vrouw, Wilhelmina Rask, zette nooit een voet op het Cubaanse landgoed van haar echtgenoot. Ook zij bevond zich gedurende lange periodes buiten New York en vertrok zodra Solomon terugkwam voor een seizoenlang verblijf in een van de zomerhuizen van haar vrienden op de oostelijke oever van de Hudson of in hun vakantiehuisjes in Newport. Het enige wat ze zichtbaar met Solomon gemeen had was de liefde

voor sigaren, aan het roken waarvan ze verslaafd was. Dat was een uiterst ongebruikelijke vorm van genotsbeleving voor een dame, waaraan ze zich dan ook alleen in besloten kring overgaf, in gezelschap van haar vriendinnen. Maar dat vormde geen enkel beletsel, aangezien ze zich doorlopend door hen omgeven wist. Willie, zoals ze door de leden van haar kring genoemd werd, maakte deel uit van een hechte groep vrouwen die een soort nomadenstam leek te vormen. Ze waren niet alleen uit New York afkomstig, maar ook uit Washington, Philadelphia, Providence, Boston en zelfs helemaal uit Chicago. Ze trokken groepsgewijs rond en bezochten elkaars woon- en vakantiehuizen al naargelang het jaargetijde, waarbij West 17th Street vanaf eind september, wanneer Solomon naar zijn haciënda vertrok, gedurende een paar maanden het onderkomen van de coterie werd. Niettemin bleef de groep vrouwen, waar die zich ook maar in het land mocht bevinden, een ondoordringbaar bastion vormen.

Doordat zijn actieradius grotendeels beperkt was tot zijn kamer en de vertrekken van zijn kindermeisjes, had Benjamin slechts een vaag idee van de rest van de patriciërswooning waarin hij opgroeide. Wanneer zijn moeder en haar vriendinnen er waren werd hij weggehouden van de vertrekken waarin zij tot diep in de nacht zaten te roken, te kaarten en sauternes te drinken. En wanneer zij weg waren werden de lagere verdiepingen een schimmige opeenvolging van geblindeerde ramen, met lakens overdekt meubilair en met opbollende waden omklede kroonluchters. Al zijn kindermeisjes en gouvernantes zeiden dat hij een voorbeeldig kind was, wat al zijn huisleraren bevestigden. Nog nooit gingen wellevendheid, intelligentie en gezeglijkheid zo harmonieus samen als bij dit zoete kind. De enige tekortkoming die sommige van zijn verzorgers na lang zoeken wisten te vinden was Benjamins terughoudendheid in de omgang met andere kinderen. Als een van zijn privéonderwijzers het feit dat zijn pupil geen vriendjes had toeschreef aan angst, wuifde Solomon diens bezorgdheid weg met de woorden

dat de jongen alleen maar bezig was zelfstandig te worden.

Zijn afgezonderde opvoeding bereidde hem evenwel niet voor op het kostschoolleven. Tijdens het eerste trimester werd hij het voorwerp van dagelijkse vernederingen en kleine wreedheden. Maar na verloop van tijd kwamen zijn klasgenoten tot de ontdekking dat zijn lijdzaamheid hem tot een weinig bevredigend slachtoffer maakte en lieten zij hem met rust. Hij hield zich afzijdig en blonk emotioneel uit in elk schoolvak. En aan het einde van ieder schooljaar bezwoeren zijn leraren hem, na hem met alle mogelijke eerbewijzen en onderscheidingen te hebben overladen, steevast dat hij was voorbestemd om de academie eer aan te doen. Tijdens zijn eindexamenjaar stierf zijn vader aan een hartverlamming. Bij de rouwdienst in New York waren alle familieleden en bekenden unaniem onder de indruk van de beheerste wijze waarop Benjamin hun tegemoet trad, maar de waarheid was dat de rouw de natuurlijke uitingsvormen van zijn karakter domweg een sociaal herkenbare vorm had verleend. Met een klaarblijkelijke vroegrijpheid die de advocaten en bankiers van zijn vader versted deed staan verzocht de jongen de wilsbeschikking en alle daaraan verbonden financiële verklaringen te mogen inzien. De heer Rask was een gewetensvol man die zijn zaken keurig op orde had, en zijn zoon vond dan ook geen enkele onvolkomenheid in de documenten. Nadat hij zijn onderzoek had afgerond en wist wat hij kon verwachten wanneer hij meerderjarig werd en in het bezit zou komen van zijn erfenis, keerde hij naar New Hampshire terug om zijn school af te maken.

Zijn moeder bracht haar korte weduwschap door bij haar vriendinnen in Rhode Island. Ze vertrok in mei, kort voor Benjamins diploma-uitreiking, en overleed aan het einde van de zomer aan longemfyseem. De familieleden en vrienden die deze tweede, veel ingetogener herdenkingsplechtigheid bijwoonden wisten nauwelijks wat ze tegen de jongeman die in het tijdsbestek van luttele maanden wees was geworden moesten zeggen. Gelukkig waren er tal van praktische aangelegen-

heden te bespreken, zoals vermogens, executeurs-testamentair en de stappen die wettelijk genomen moesten worden bij de afwikkeling van de nalatenschap.

Benjamins ervaringen als student vormden een versterkte echo van zijn schooljongensjaren. Alle tekortkomingen en talenten uit die tijd waren nog steeds aanwezig, alleen leek hij nu een kil soort genegenheid voor de eerste en een stilzwijgende minachting voor de laatste te hebben ontwikkeld. Enkele van de meer saillante familietrekken bleken bij hem te zijn geëindigd. Het contrast met zijn vader, die elke ruimte die hij betrad had beheerst en ervoor had gezorgd dat iedereen vervolgens om hem heen draaide, kon niet groter zijn, en met zijn moeder, die waarschijnlijk geen dag van haar leven alleen had doorgebracht, had hij totaal niets gemeen. Deze verschillen met zijn ouders traden nog nadrukkelijker aan het licht na zijn afstuderen. Hij keerde uit New England terug naar de stad en faalde waar de meeste van zijn kennissen floreerden. Hij was een onbeholpen sportman, een apathisch sociëteitslid, een weinig geestdriftige drinker, een onverschillige gokker en een lauwe geliefde. Hij, die zijn fortuin te danken had aan de tabak, rookte zelfs niet eens. Degenen die hem uitzonderlijke matigheid verweten, hadden niet het flauwste vermoeden dat hij in werkelijkheid geen begeertes had die hij moest onderdrukken.

DE TABAKSHANDEL INTERESSEERDE Benjamin niet in het minst. Hij hield noch van het product – het primitieve getrek en gepuf, de lompe fascinatie met rook, de bitterzoete stank van rottende bladeren – noch van de sfeer van saamhorigheid eromheen waar zijn vader zo van had genoten en die hij zo doeltreffend had uitgebuit. Niets stuitte hem zozeer tegen de borst als de omnevelde samenzweringen van de rooksalon. Ondanks zijn alleszins oprechte pogingen daartoe lukte het hem niet om met ook maar een schijn van bevlogenheid een discussie te voeren over de vraag waarom een Lonsdale te verkiezen was boven een Diadema, en kon hij niet met de verve die slechts door uit de eerste hand verworven kennis kan worden verkregen de lof zingen van de Robusto's van zijn landerijen in Vuelta Abajo. Plantages, droogschuren en sigarenfabrieken behoorden tot een verre wereld waarvoor hij geen enkele belangstelling had. Hij zou de eerste zijn om toe te geven dat hij een belabberd boegbeeld van de firma was en derhalve droeg hij de dagelijkse bedrijfsvoering over aan de directeur die twee decennia lang trouw onder zijn vader had gediend. Het was tegen het advies van deze directeur in dat Benjamin via makelaars die hij nooit persoonlijk had ontmoet, de Cubaanse hacienda van zijn vader met inboedel en al en zonder die zelfs maar te inventariseren ver onder de prijs van de hand deed. Zijn bankier belegde het geld op de aandelenmarkt, samen met de rest van zijn spaargeld.

Er verstreken een paar loze jaren waarin hij halfslachtige pogingen deed om iets te verzamelen (munten, porselein, vrienden), zich met enige wellust overgaf aan hypochondrie, een zekere geestdrift voor paarden probeerde te ontwikkelen en er niet in slaagde een dandy te worden.

De tijd begon steeds meer te kriebelen.

Tegen zijn natuurlijke neigingen in begon hij voorbereidingen te treffen voor een reis naar Europa. Alles wat hem

boeide aan het Oude Continent kende hij al uit de boeken, en die zaken en plekken zelf zien en ondergaan was voor hem van geen belang. Ook keek hij niet uit naar het dagenlang met vreemden opgesloten te zitten op een schip. Niettemin hield hij zichzelf voor dat, als hij ooit wilde gaan, dát het aangewezen moment was, want de algehele stemming in New York was tamelijk bedrukt als gevolg van een reeks financiële crises en de resulterende recessie die het land de laatste twee jaar in haar greep had gehad. Omdat de baisse hem niet rechtstreeks trof was Benjamin zich slechts vagelijk bewust van de oorzaken; het was allemaal begonnen, zo meende hij, toen de zeepbel van de spoorwegen was gebarsten, wat op de een of andere manier samenhang met het daaropvolgende kelderen van de zilverprijs, hetgeen op zijn beurt leidde tot een run op goud, die er uiteindelijk op uitliep dat talloze banken failliet gingen in wat bekend kwam te staan als de paniek van 1893. Welke kettingreactie het ook mocht zijn geweest, hij maakte er zich geen zorgen over. Hij had globaal het idee dat markten aan schommelingen onderhevig waren en ging ervan uit dat de verliezen van vandaag zouden verkeren in de winsten van morgen. In plaats van dat de financiële crisis – de ergste sinds de Grote Depressie van twintig jaar eerder – hem afhiel van zijn Europese reis, vormde die voor hem juist een van de sterkste prikkels om te gaan.

Toen Benjamin op het punt stond een datum voor zijn reis te bepalen, liet zijn bankier hem weten dat hij er dankzij een van zijn ‘connecties’ in was geslaagd staatsobligaties te kopen die waren uitgegeven voor het herstel van de nationale goudreserves, die waren uitgeput, waardoor zovele financiële instellingen bankroet waren gegaan. De gehele emissie was al binnen een halfuur uitverkocht geweest en zijn aankoop had hem binnen een week een aardig winstsommetje opgeleverd. Aldus leidde een onverwachte meevaller in de vorm van gunstige politieke verschuivingen en marktschommelingen tot de onverwachte en schijnbaar spontane groei van Benjamins

aanzienlijke erfenis, iets waarvoor hijzelf nooit enige moeite had gedaan. Maar toen de fortuin dit eenmaal voor hem had bewerkstelligd ontdekte hij diep vanbinnen een onvermoede honger, die pas was opgewekt nu hem een groot genoeg lokaas was voorgehouden. Europa zou moeten wachten.

Rasks bezittingen waren toevertrouwd aan de behoudende hoede van J.S. Winslow & Co., de zaak die altijd de familiebelangen had behartigd. De firma, die door een van zijn vaders vrienden was opgericht, was nu in handen van John S. Winslow jr., die ooit pogingen had ondernomen om met Benjamin bevriend te raken, maar daar niet in was geslaagd. Als gevolg hiervan waren de betrekkingen tussen de beide jongelieden ietwat ongemakkelijk. Niettemin werkten ze nauw samen, ook al verliep die samenwerking dan via koeriers of over de telefoon, aan welke twee vormen van communicatie Benjamin de voorkeur gaf boven overbodige en geforceerd joviale persoonlijke ontmoetingen.

Al snel raakte Benjamin bedreven in het lezen van de tikkerband, het vinden van patronen en die met elkaar kruisen, en het ontdekken van verborgen oorzakelijke verbanden tussen ontwikkelingen die ogenschijnlijk los van elkaar stonden. Toen Winslow beseftte dat zijn cliënt een begaafde leerling was, zorgde hij ervoor dat de zaken er mysterieuzer uitzagen dan ze in werkelijkheid waren en verwierp hij diens voorspellingen. Toch begon Rask zelfstandig beslissingen te nemen, meestal tegen het advies van de firma in. Hij voelde zich aangetrokken tot kortetermijninvesteringen en droeg Winslow op een hoogst riskante handel in opties, termijncontracten en andere speculatieve middelen te beginnen. Winslow drong steevast aan op voorzichtigheid en waarschuwde tegen dit soort roekeloze ondernemingen; hij weigerde Benjamin in een positie te brengen waarin deze gevaar liep zijn kapitaal in riskante waagstukken te verliezen. Maar meer dan dat hij zich zorgen maakte om de bezittingen van zijn cliënt leek Winslow bekommerd te zijn om het ophouden van de schijn en het tentoonspreiden van